

φωτός, εισέρχεται ἤδη ἡ Γερμανία εἰς τὸν νέον τῶν ἱστορικῶν αὐτῆς τυχῶν κόσμον, ἐφ' οὗ ἀντανακλῶνται τὰ μεγάλα ὀνόματα τοῦ Βίγκελμανν καὶ τοῦ Λέσσιγκ, τοῦ Καντίου καὶ τοῦ Ἐγέλου, τοῦ Γκαίτου καὶ τοῦ Σχιλλέρου. Ἐπέρχεται ἀναμφιβόλως ὑπό τινος ἔποψιν περίοδος ἀντιφάσεων, ἀντινομιῶν, ἀγῶνων πνευματικῆς συγχύσεως. Ἄλλ' ἐν τῷ συνόλῳ, ὑπὸ τὸ φωτεινὸν πνεῦμα τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς ἐρεύνης, καταπληκτικὴ διεξάγεται ἐργασία. Λαμβάνει αὕτη, τὸ εἶπον ἤδη, κοσμοπολιτικὸν κατὰ πρῶτον χαρακτῆρα, ἀλλ' ἐν τῇ δι' αὐτῆς ἐξεγέρσει τοῦ λαϊκοῦ πνεύματος πέπρωται μετ' ὀλίγον νὰ ἐξεγερθῇ ἀποκαλυπτομένη καὶ ἡ πραγματικὴ ἐθνικὴ συνείδησις καὶ ἰδέα.

Ὁ δέκατος ὄγδος αἰὼν βαίνει ἤδη πρὸς τὴν δύσιν αὐτοῦ· ἡ δὲ ἱστορία ἀνακοινοῖ εἰς τοὺς λαοὺς τῆς Εὐρώπης τὸ ἐωθινὸν ἐγερτήριον τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως.

Η'.

Ἡ Διάλυσις τῆς Αὐτοκρατορίας.

Τελευτῶντος τοῦ δεκάτου ὄγδου αἰῶνος, πᾶσα πολιτικὴ ἐργασία εἶχεν ἐκλίπη σχεδὸν ἀπὸ τοῦ ἐθνικοῦ βίου τῆς Γερμανίας. Προμηνύονται μακρόθεν αἱ ἡμέραι τῆς ἐπικειμένης διαλύσεως τῆς ἱστορικῆς τάξεως, ἥτις ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Μεγάλου Καρόλου διὰ ποικίλων μεταμορφώσεων καὶ περιπετειῶν ἐξηκολούθησεν ἐπὶ ὀλόκληρον χιλιετη-

ρίδα. Τὰ ἱστορικὰ στοιχεῖα, τὰ ἀποτελοῦντα τὸν θεσμόν τῆς πολιτικῆς καὶ κοινωνικῆς ὀργανώσεως τῶν ἀπώχνημένων αἰῶνων, ἀπώλεσαν τέλος τούς ζωτικούς χυμούς. Αἱ ἐκ τῆς ἐξελίξεως τοῦ χρόνου ἀναβλαστήσασαι νέαι ιδέαι ἐπιβάλλουσι τὴν ἀνάγκην ταχείας μεταβολῆς τοῦ ἱστορικοῦ καθεστῶτος τῆς Γερμανίας. Οἱ ὑφιστάμενοι κοινωνικοὶ καὶ πολιτικοὶ θεσμοὶ δὲν εἶνε οἱ προσήκοντες πρὸς τὴν ἐπικράτησιν τῶν νέων τούτων ιδεῶν. Ὅπως ἐκάστη θρησκεία ἀπαιτεῖ τὸν ἴδιον αὐτῆς ἀρχιτεκτονικὸν ρυθμὸν καὶ τύπον, οὕτω καὶ ἐκάστη ἱστορικὴ ιδέα. Ἐντεῦθεν ἡ ἐπιβαλλομένη τότε ἀνάγκη τῆς μεταμορφώσεως τοῦ ἐν Γερμανίᾳ καθεστῶτος. Ὅποιος ἦτο ὁ αὐτοκράτωρ κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην; Ἀπλῆ ἀνάμνησις τῆς παλαιᾶς αὐτοκρατορικῆς δυνάμεως, ἥτις ἤξιου ἐπὶ αἰῶνας, ὅτι ἀντιπροσωπεύει ἐπὶ τῆς γῆς τὸ ἥμισυ τῆς θείας δυνάμεως μετὰ τῆς παπικῆς. Εἷς τύπος, μία λέξις, σκιᾶς ὄνειρον. Αἱ ἡμέραι τῶν Χοενστάουφφεν καὶ τῶν Λουξεμβούργων παρῆλθον ἀπὸ πολλοῦ· οὐδεμία δὲ ἡ συνδέουσα παράδοσις τὰς γερμανικὰς ταύτας γενεὰς μετὰ τῆς τῶν Ἀψβούργων. Ὅποιοι εἶνε οἱ λοιποὶ τιμαριῶται τῆς αὐτοκρατορίας, οἱ ἐκλέκτορες, οἱ δοῦκες, οἱ κόμητες; μεμονωμένοι ἀντιπρόσωποι τοπικῶν συγγενικῶν, ἀτομικῶν συμφερόντων. Καὶ μετὰ ταῦτα; οὐδεμία κοινωνικὴ καὶ πολιτικὴ ζωὴ, οὐδεμία ἐν τῇ εὐρείᾳ τάξει τοῦ γερμανικοῦ λαοῦ ἀτομικότης καὶ ἐνέργεια. Ὁ τιμαριωτισμὸς, ἄλλοτε ἐκδηλώσας τὴν ἐνεργὸν ἀτομικότητα καὶ δύναμιν τοῦ γερμανικοῦ κόσμου, κρατύνας τὸ φρόνημα καὶ τὴν κοινωνικὴν ἐνέργειαν ἐν χρόνοις ἱστορικῆς συγχύσεως καὶ ἀταξίας, εἶνε ἤδη ξένος πρὸς τὸ φρόνημα καὶ τὴν ἀνθρωπίνην ἀξιοπρέπειαν τοῦ αἰῶνος. Ἡ ἀρχὴ τῆς κοινωνικῆς ἰσότητος, ἥτις μετὰ τινὰς δεκαετηρίδας θέλει ἀποκαλύψῃ ἐν Παρισίοις τὴν ἱστορικὴν αὐτῆς δύναμιν, διέρχεται ἀσυνειδήτως δι' ὅλων τῶν κοι-

νωνικῶν στρωμάτων. Παρὰ τῇ ἀστικῇ τάξει τὰ παλαια κοινωνικὰ ἔθιμα ἐξαφανίζονται ὁσημέραι. Τὰ ἀνυπέρβλητα προσκόμματα, τὰ διαχωρίζοντα ἄλλοτε ἀπ' ἀλλήλων ἀνθρώπους τῆς αὐτῆς τάξεως, ἐκλείπουσιν ὑπὸ τὸ νέον πνεῦμα τῆς ἐλευθερίας, ἧς προφήτης καὶ ἀπόστολος εἶνε ὁ δέκατος ὄγδοος αἰὼν. Εἰς τοιοῦτο κρίσιμον διατελεῖ σημεῖον οὐχὶ μόνον ἡ Γερμανία, ἀλλὰ καὶ ἅπασα ἡ Εὐρώπη. Παρίστανται οἱ ἀνθρώποι εἰς τὴν κυοφορίαν καὶ τὴν ἐκκόλαψιν νέου κόσμου. Οἱ μάγοι τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς ἐλευθερίας παρουσιάζονται ἀναζητοῦντες τὴν φάτνην τοῦ Μεσσίου· τὸ ἐωθινὸν ἄστρον ἀνέτειλεν ἤδη πλησιφάες ἐπὶ τοῦ στερεώματος τῆς ἱστορίας.

Τὸ εἶπον ἤδη. Ἀπὸ τῆς Μεταρρυθμίσεως ἐπιδιώκει ἡ ἐπιστήμη ἐν Γερμανίᾳ διὰ μυρίων ἀγώνων καὶ δυσχερειῶν τὴν προπαρασκευὴν τῆς εἰσόδου εἰς τὸν νέον τοῦτον κόσμον. Ἀφ' οὗ τὸ δόγμα τῆς ἀτομικῆς αὐτοσυνειδησίας καὶ ἐλευθερίας κατέστη τὸ δόγμα τῆς θρησκευτικῆς συνειδήσεως τοῦ γερμανικοῦ κόσμου, ὑπολείπεται ἤδη τὸ δόγμα τοῦτο νὰ εἰσέλθῃ θᾶπτον ἢ βράδιον εἰς τὸν κοινωνικὸν καὶ πολιτικὸν βίον τοῦ τόπου. Τοῦ νέου κόσμου αὐτοδικαίως καθίσταται ἡ ἐπιστήμη προφητικὴ Σίβυλλα καὶ μυσταγωγός. Αὕτη ἐμπνέει τοὺς μεγάλους ἐργάτας τῆς προόδου ἀπὸ τοῦ Γροτίου μέχρι τοῦ Μεγάλου Φρειδερίκου. Αὕτη καθίστησι τὰς πανεπιστημιακὰς ἑδρας ἀκροπόλεις τῆς ἐλευθέρας σκέψεως, ἀποδιώκουσα διὰ τοῦ φραγγελίου αὐτῆς τὴν ὀρθοδοξίαν καὶ τὴν σχολαστικότητα. Ἡ ἐπιστήμη δὲν συνειθίζει νὰ συνθηκολογῇ· ἐπιζητεῖ τὴν ἀλήθειαν διὰ πάντων τῶν προσκομμάτων. Ἀδιαφορεῖ, ἂν θὰ ὑποστῇ ὀδυνηρὸν μαρτύριον μετὰ τοῦ Γαλιλαίου, ἢ τὸν διὰ πυρᾶς θάνατον μετὰ τοῦ Βρύνου καὶ τοῦ Βανίνη. **Κινεῖται, κινεῖται!** Τοιαύτη ἡ κραυγὴ αὐτῆς κατὰ πᾶσαν

στιγμὴν εἴτε ἐπιτυχίας εἴτε καταδιώξεως, διότι πρωτίστως εἶνε εἰλικρινὴς καὶ ἐν τῇ εὐτυχίᾳ καὶ ἐν τῇ δυστυχίᾳ. Ὁ κόσμος βαίνει πρὸς τὴν πρόοδον, ἡ δὲ ἐπιστήμη εἶνε ὑπερτάτη ἰέρεια τῆς προόδου ταύτης, ἣτις καθίστησι τὸν ἄνθρωπον ἀληθῶς κυρίαρχον ἐν τῇ μεγάλῃ αὐτοῦ σταδιοδρομίᾳ.

Ἄν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μεγάλου Φρειδερίκου ἡ Γερμανία, στερηθεῖσα τοῦ νοητοῦ αὐτῆς ἡγεμόνος, εἶχε καταπέσει εἰς πολιτικὸν λήθαργον, ἐν τῇ πνευματικῇ ὅμως αὐτῆς ἐνεργείᾳ προέβαινε πρὸς τὰ πρόσω. Τὰ γαλλικὰ γράμματα εἶχον ἤδη ἐκδηλώσῃ τὸ ἄκρον ἄωτον τῆς κοινωνικῆς ζωῆς καὶ ἐνεργείας κατὰ τὸν δέκατον ὀγδοὸν αἰῶνα, οἱ δὲ αὐτῶν μῦσται, οἱ περὶ τὴν Ἐγκυκλοπαιδείαν, τὸν Μοντέσκιον, τὸν Βολταῖρον καὶ τὸν Ρουσσώ, κατέστησαν ἀληθεῖς ἀγορηταὶ καὶ προφήται τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Ἡ Γερμανία ἐπίσης δὲν διέτελεσε ξένη πρὸς τὴν ἐκεῖθεν τοῦ Ρήνου κίνησιν. Τὸ γερμανικὸν πανεπιστήμιον πρωτεύει ἤδη ἐν Εὐρώπῃ. Τὰ γράμματα ἄρα ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ πανεπιστημίου ὑφίστανται ἰσχυρὰν ὥθησιν πρὸς κοινωνικὴν δράσιν. Οὕτως ἄρχεται νέα περίοδος, μία τῶν λαμπροτάτων ἐν τῇ γερμανικῇ ἱστορίᾳ ἀπὸ τοῦ δευτέρου ἡμίσεος τοῦ δεκάτου ὀγδοῦ αἰῶνος. Εἰς τὴν ἐπίδρασιν δὲ τῆς πνευματικῆς ταύτης ἐξεγέρσεως τοῦ ἔθνους ὀφείλεται μετὰ τινὰς δεκαετηρίδας ἐπελθοῦσα ἡ ἐθνικὴ καὶ πολιτικὴ αὐτοῦ ἐξέγερσις.

Δύναμαι νὰ εἶπω, ὅτι προφήτης τῆς νέας ταύτης πνευματικῆς ἐξεγέρσεως τῆς Γερμανίας, ἐπαναστάσεως ἂν θέλητε, εἶνε ὁ κριτικός, ὁ ποιητής, ὁ ἐλευθερόδοξος, ὁ ἀπαραμίλλος Ἐφραίμ Λέσσιγκ. Ὅτι ἔπραξε Μαρτῖνος ὁ Λούθηρος διὰ τὴν θρησκευτικὴν κάθαρσιν ἐν Γερμανίᾳ, τοῦτ' αὐτὸ ἔπραξε καὶ ὁ Λέσσιγκ διὰ τὴν πνευματικὴν. Ὡς κριτικός ἐν τῇ ἀμβουργικῇ Δραματουργίᾳ ἀνέλυσε μετ' ἀπαραμίλλου τέχνης

καὶ δεινότητος τὰ τότε ἐν Γερμανίᾳ παριστάμενα καὶ εὐνοούμενα ἔκφυλα δραματικὰ προϊόντα καὶ κατέδειξε τὸ ἄτεχνον αὐτῶν καὶ τὴν ἔλλειψιν πάσης δραματικῆς δράσεως καὶ ζωῆς. Τῆς Γερμανίας τὰ στέρνα ἐπέιξε κατ' ἐκείνον τὸν χρόνον πολιτικὸς καὶ πνευματικὸς ἐφιάλτης, οὐδεὶς δὲ τὸν ἐφιάλτην τοῦτον εἶχε κατορθώσῃ μετὰ μείζονος ἰσχύος ν' ἀποσείσῃ, ὅσον ὁ Ἐφραίμ Λέσσιγκ. Ἐν τῷ Λαοκόοντι ἀπεκάλυψε τὰς ἀρχὰς τῆς τέχνης μετὰ σπανίας βαθυνοίας, ὑπερβαλὼν καὶ αὐτὸν τὸν μέγαν ἐρευνητὴν τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς τέχνης, τὸν Βίγκελμανν. Ἀμφότεροι οὗτοι εἶχον εἰσδύσῃ, ὅσον ὀλίγοι τῶν συγχρόνων, εἰς τὸ πνεῦμα τῆς ἀρχαίας τέχνης καὶ σοφίας. Ἄλλ' ὁ Λέσσιγκ εἶχε κατορθώσῃ τὸ πνεῦμα τοῦτο νὰ περιβάλη εὐδοκίμως διὰ τῶν νέων ἱστορικῶν καὶ ἐθνικῶν τύπων καὶ νὰ προσενέγκῃ εἰς τὸν αἰῶνα αὐτοῦ τὰ ἀμίμητα ἐκείνα ἀριστουργήματα, τὴν περιπαθῆ *Αἰμυλλίαν Γαλόττη*, τὴν νέαν ταύτην Βιργινίαν τῆς ἀρχομένης ἐπαναστάσεως, πεσοῦσαν ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τῆς παρθενικῆς ἀρετῆς καὶ τῆς πατρικῆς ὑπερηφανίας, καὶ τὸν *Νάθαν*, τὸν φιλοσοφικώτατον Ἰουδαῖον, διαμαρτύρησιν κατὰ τῆς θρησκευτικῆς μισαλλοδοξίας, καθ' ἧς ἐρρωμένως ἤδη εἰργάζετο ἡ φιλοσοφία τοῦ δεκάτου ὀγδόου αἰῶνος. Ἄλλ' ἐν τοῖς Ἐκατὸν παραγγέλμασι πρὸς ἀνατροφὴν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους ὁ Λέσσιγκ διέσπειρε κατ' ἐξοχὴν τὴν φιλοσοφικὴν σκέψιν τοῦ αἰῶνος, ἀναγγείλας τὴν νέαν τάξιν, ἣτις ἐν ὀνόματι τῆς προόδου καθίστατο ἐν τῇ εὐρωπαϊκῇ κοινωνίᾳ. Ὁ Λούθηρος εἶχε διὰ τῆς θρησκευτικῆς αὐτοῦ διαμαρτυρήσεως κατορθώσῃ νὰ καταρρίψῃ τὸ κῦρος τῆς ἐκκλησιαστικῆς παραδόσεως, ἣδη δὲ ὁ Λέσσιγκ διὰ νέας διαμαρτυρήσεως καταρρίπτει τὸ κῦρος τῆς ἐπιστημονικῆς ὀρθοδοξίας.

Ἡ ἀρξασμένη αὕτη περίοδος εἶνε βεβαίως γερμανικωτάτη

τὴν οὐσίαν καὶ τὴν μορφήν, ἀλλ' αἱ δι' αὐτῆς ἐκφερόμεναι ἰδέαι ἐν τοῖς γερμανικοῖς γράμμασιν ἐπιδιώκουσι μᾶλλον κοσμοπολιτικὰ ἰδεώδη. Ὁ Humanismus τοῦ δεκάτου ἔκτου αἰῶνος δὲν εἶνε ξένος πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς ταύτης. Ἡ ἐπιστήμη ἐργάζεται, τὰ γράμματα κηρύττουσι τὸν λόγον αὐτῶν, ἀλλ' ὑποθέτουσιν ὅπως δῆποτε δημόσιον εὐρύτερον τοῦ πέριξ γερμανικοῦ δημοσίου. Βαθὺ κοσμοπολιτικὸν πνεῦμα, ἡ ἀνθρωπότης, ὡς τι ἐνιαῖον, διαπνέει τὴν γερμανικὴν ἐργασίαν. Οἱ μεγάλοι μυσταγωγοὶ τῆς ἐπιστημονικῆς ταύτης κινήσεως κατέχονται μᾶλλον ὑπὸ ἀφηρημένου κοσμοπολιτικοῦ πνεύματος ἢ ὑπὸ καθαρῶν γερμανικῶν ἰδεῶν. Ἡ πολιτικὴ καὶ ἐθνικὴ συνείδησις τοῦ τόπου ὑπνώττει βαθύτατα, ὁ δὲ γερμανικὸς λαὸς ἐντρυφᾷ ἐν ταῖς χιμαιρικαῖς θεωρίαις τῶν μεγάλων ἀντιπροσώπων τοῦ πνεύματος αὐτοῦ. Οἱ δ' ἀντιπρόσωποι οὗτοι, ἂν δὲν παρέσχον ἰσχυρὰν ὄθησιν εἰς τὰ γερμανικὰ ἰδεώδη κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τῆς ἱστορικῆς διαλύσεως τοῦ ἀρχαίου γερμανικοῦ κόσμου καὶ τῆς προπαρασκευαστικῆς ἐργασίας τοῦ νέου, ἀλλ' ἐξήγειραν βεβαίως τὸ δημόσιον φρόνημα, διανοίξαντες αὐτῷ τὰ νέα κέλευθα τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς πνευματικῆς αὐτονομίας.

Ἐπιφανὴς ἀντιπρόσωπος τῆς περιόδου ταύτης, εἰς ἣν εἰσῆλθεν ἡ Γερμανία μετὰ τὴν ἔκλειψιν τοῦ Λέσσιγκ, εἶνε ὁ μέγας ποιητὴς Φρειδερίκος Σχίλλερος. Εἶχε προορισθῆ διὰ τὸ ἰατρικὸν στάδιον ἐν τῷ στρατῷ τοῦ ἡγεμόνος τῆς Βυρτεμβέργης, ἀλλ' ἄδων διέρρηξε τὰ δεσμὰ αὐτοῦ. Ἐν τῇ τυραννικῇ πειθαρχίᾳ τοῦ στρατῶνος ὁ νεαρὸς ποιητὴς ἐξεσφενδόνισεν εἰς τοὺς συγχρόνους τὸ ἀνάθεμα κατὰ τῆς ὑφισταμένης κοινωνικῆς τάξεως, τὸ πρῶτον αὐτοῦ δράμα, τοὺς *Ληστιάς*. Σπανίως ἡ Μοῦσα τοῦ δεκάτου ὀγδόου αἰῶνος ἐνεπνεύσθη τοσοῦτον τραγικὴν ὑπόθεσιν, ὅσον ἡ Μοῦσα τοῦ

Σχιλλέρου, ὑποτυποῦσα εἰς τὸν νεαρὸν ποιητὴν τὸ τεράστιον τοῦτο δράμα. Μετ' ὀλίγον ὁ ποιητὴς τῶν Ληστῶν, τρόφιμος τῆς καντιανῆς φιλοσοφίας, ἀναλύει ἐν τοῖς δραματικοῖς αὐτοῦ ἔργοις, τεχνικωτέροις καὶ ὑψηλοτέροις, τὰ εὐγενέστατα τῶν ἀνθρωπίνων αἰσθημάτων, τὰς ὑψίστας τῶν ἠθικῶν ἰδεῶν ἐν τῇ ποιήσει, εἰσαγαγὼν ἐν αὐτῇ τὴν ἀποθέωσιν τοῦ ἀπολύτου καθήκοντος τοῦ φιλοσόφου τῆς Καινιζβέργης. Οὕτως ἐχαιρέτισεν ὁ ἀνατέλλων νέος αἰὼν τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ἀδελφότητος ἐν Γερμανίᾳ καὶ ἐν Εὐρώπῃ τὰ ποιητικὰ δημιουργήματα τοῦ Σχιλλέρου, τὸν ἔθνικόν τῶν Ἑλβετῶν ἥρωα, Γουλιέλμον Τέλλον, καὶ πρὸ παντός τὸν Μελιταῖον ἐκεῖνον ἱππότην, τὸν Μαρκήσιον Δὸν Πόζαν, τὸν εὐγενῆ πρόμαχον τῆς φιλανθρωπίας καὶ τῆς ἀδελφότητος τῶν λαῶν. Εἶνε θαυμάσια τὰ ἔπη, ἅτινα ἐπιφωνεῖ ἐν στιγμαῖς ψυχικῆς ἐκμυστηρεύσεως πρὸ τοῦ σκοτεινοῦ δεσπότη τῆς Ἰσπανίας, Φιλίππου τοῦ δευτέρου, καὶ ποιεῖται ἀπαράμιλλον ἀνάλυσιν τοῦ δεσποτισμοῦ πρὸ τοῦ ἐκπλήκτου μονάρχου, ἀπαιτῶν ἐλευθερίαν συνειδήσεως, κοινωνικὴν ἐλευθερίαν. Ἦτο τὸ πνεῦμα τοῦ δεκάτου ὀγδοοῦ αἰῶνος, τὸ πνεῦμα τῆς ἀνατελλούσης ἐπαναστάσεως, ὃ περ ἐξεδηλοῦτο τοσοῦτον λαμπρῶς διὰ τῶν προφητικῶν λόγων τοῦ μαρκησίου Δὸν Πόζα, συγκυκῶν μέχρις ἐγκάτων τὸ πνεῦμα καὶ τὴν συνείδησιν τῆς Γερμανίας.

Ὁ ριφθεὶς σπόρος ἀπὸ τῆς ποιητικῆς διδασκαλίας τοῦ Σχιλλέρου καὶ ἡ μεγάλη ἐργασία τοῦ Γκαίτου ἦσαν αἱ ὑψίσται ἐκδηλώσεις τοῦ γερμανικοῦ πνεύματος. Ἀλλ' ὁ ποιητὴς τοῦ Φαύστου ἐτράπη κέλευθον διάφορον τῆς τοῦ Σχιλλέρου. Οὗτος ἠρεύνησε καὶ ἐμελέτησε τὸν κόσμον ἠρεμώτερον· δὲν ἠσθάνθη ἐν ἑαυτῷ τὰς ἠφαιστειώδεις συγκινήσεις καὶ ἐνεργείας τοῦ αἰῶνος, αἵτινες ἐτάραττον ἀενάως τὸ ἀνήσυχον πνεῦμα

τοῦ ποιητοῦ, τοῦ ἐν στιγμαῖς νεανικῆς παραφορᾶς δημιουργήσαντος τὸν ἔκφρονα καὶ ἐγκληματικὸν τύπον τοῦ Franz Moor. Ἄλλ' οὐδεὶς ποιητῆς ἐφιλοσόφησεν ἀξιωματικώτερον τοῦ Γκαίτου. Εἶδε καὶ ἐμελέτησε τὴν φύσιν, τὴν ἀνθρωπότητα μετ' ὀφθαλμοῦ τελείου φυσιοδίφου· ποιητικὸς μικρόκοσμος, ἠσθάνθη τὰ ποικίλα αἰσθήματα τοῦ ἀνθρωπίνου βίου, ἀντελήφθη τῶν μυρίων ἐκφράσεων τῆς ζωῆς, φυσικῆς τε καὶ ἠθικῆς, καὶ ἐν τῇ συνθέσει ταύτῃ τοῦ πνεύματος ἐδημιούργησε τὴν ἀπαράμιλλον αὐτοῦ προσωπικότητα. Ὑπέστη ἐπίσης τὴν ἐπίδρασιν τῶν αἰσθημάτων καὶ παθῶν τοῦ ἐκπνέοντος δεκάτου ὀγδόου αἰῶνος, ὅτε ἐν τῇ νεανικῇ αὐτοῦ ἡλικίᾳ συνέθετε τὸν Βέρτερον· ἔψαλε τὸν ἐκπνέοντα ἱπποτικὸν ἠρωϊσμὸν τῶν μέσων αἰώνων ἐν τῷ Goetz von Berlichingen. Ἐν τῇ Ἰφιγενείᾳ τῇ ἐν Ταύροις καὶ τῷ Προμηθεῖ ἤντησεν ἐκ τῶν κλασικωτάτων πηγῶν τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος, καὶ ἐπὶ τέλους ἐν τῷ Φαύστῳ ἀνεζήτησεν ὅσον οὐδεὶς τῶν πρὸ αὐτοῦ τὸ πρόβλημα τῆς ἀνθρωπότητος. Ἄλλ' ὁ Γκαίτης, παγκόσμιος νοῦς, σπανίως ἐδεσμεύθη ἐντὸς τῶν στενῶν καὶ πεπερασμένων ὁρίων τῆς πατρίδος. Ἡ φιλοσοφικὴ αὐτοῦ φύσις ἀπεστρέφετο τοὺς κοινωνικοὺς καὶ ἐθνικοὺς τύπους, ὑπὸ δὲ τὴν ἐπιρροὴν μεγαλοπρεποῦς πανθεισμοῦ ἐλησμόνησε τοὺς Ἐφεστίους Θεοὺς τῆς πατρίδος. Ἐντεῦθεν εὔρεν αὐτὸν ψυχρὸν καὶ ἀδιάφορον ἢ μεγάλη ἐξέγερσις τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως, ὡς καὶ ἡ μετὰ ταῦτα ἀνάστασις τῆς ἰδίας πατρίδος. Ἐν ταῖς ὑστάταις ἡμέραις τοῦ βίου ἐθορύβησαν μὲν αὐτὸν καὶ ἀπησχόλησαν αἱ περὶ ἐπιστημονικῶν προβλημάτων ἔριδες καὶ συζητήσεις μεταξὺ Geoffroy Saint-Hilaire καὶ Cuvier ἐν τῇ γαλλικῇ Ἀκαδημίᾳ τῶν ἐπιστημῶν, ἀλλ' ἠδιαφόρησε καθ' ὅλοκληρίαν ἐκ τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ Ἰουλίου. Ὁ μέγας φυσιοδίφης συνεκινεῖτο μᾶλλον ἐκ τῆς διεξα-

γομένης φυσιολογικῆς ἐπαναστάσεως ἢ ἐκ τῆς πολιτικῆς ἐπαναστάσεως τῶν ὀδοφραγμάτων.

Ἄν ἡ γερμανικὴ ποίησις κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην τῆς θυέλλης καὶ πάλης εἶνε μᾶλλον κοσμοπολιτικὴ, τὸν αὐτὸν φέρει χαρακτῆρα καὶ ἡ φιλοσοφικὴ ἐξέγερσις τοῦ γερμανικοῦ πνεύματος διὰ τοῦ Καντίου, τοῦ Φίχτου καὶ τοῦ Ἐγέλου. Ὁ φιλόσοφος τῆς Κριτικῆς τοῦ καθαροῦ λόγου εἶχεν ἐν τῇ διανοίᾳ αὐτοῦ ἐξέλθῃ τῶν ὀρίων τῆς πατρίδος, καθ' ἣν δὲ στιγμὴν ἡ γαλλικὴ ἐπανάστασις ἐν τῇ ὀρμητικῇ αὐτῆς ἐνεργείᾳ ἀνέτρεπε τὸ ὑφιστάμενον κοινωνικὸν καὶ πολιτικὸν καθεστῶς τῶν εὐρωπαϊκῶν λαῶν καὶ ἠπειλεῖ τὸ γερμανικὸν ἔθνος, αὐτός, ἀπόλυτος κυριάρχης τῆς διανοίας, ἐκήρυττε τὰ χιμαιρικὰ δόγματα τῆς Αἰωνίας Εἰρήνης καὶ ἀνεκοίνου εἰς τοὺς λαοὺς καὶ τοὺς κυριάρχας τῆς Εὐρώπης τὰς σκέψεις αὐτοῦ περὶ παγκοσμίου Ὁμοσπονδίας. Ἡ ἀποσυντεθεῖσα ἐθνικῶς καὶ πολιτικῶς γερμανικὴ φυλὴ διὰ τοῦ ὑπάτου τῶν φιλοσόφων ἐξέπεμπε τὸ ἄσμα τῆς ἐθνικῆς ἀποκαρτερήσεως πρὸ τῶν ὀλεθρίων γεγονότων, τὰ ὀποῖα ἀφήρουν ἀπ' αὐτῆς τὴν ἐθνικὴν αὐτονομίαν καὶ ἀνεξαρτησίαν. Μετ' ὀλίγον ὁ μαθητῆς τοῦ Καντίου Φίχτης, εἴτε ὡς ἀπολογητῆς τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως, εἴτε ὡς συνήγορος φιλελευθερωτάτου πολιτικοῦ καθεστῶτος, ὑποτυποῖ ἐπίσης παράδοξον κοσμοπολιτικὴν ἢ ἐθνικὴν πατρίδος ιδέαν. Τίνι τρόπῳ ἡ ζωοποιὸς καὶ δημιουργικὴ αὕτη ιδέα τῆς πατρίδος κατῆλθεν εἰς τοιοῦτον σημεῖον ἀρνήσεως καὶ ἀδρανείας ἐν τῇ γερμανικῇ διανοίᾳ! Πῶς ἦτο δυνατόν ἐν ἔτει 1807 ὁ Ἐγελος ν' ἀνακηρύξῃ τὸν κατακτητὴν τῆς πατρίδος ὡς τὴν ὑψίστην ἱστορικὴν ἐνσάρκωσιν τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος καὶ νὰ κλίνῃ τὸ γόνυ πρὸ τοῦ εἰδώλου τῆς γαλλικῆς φιλοκτημοσύνης, ὡς πράττουσι τοῦτο οἱ βάρβαροι πρὸ τοῦ ἰσχυροτάτου, τοῦ τολμηροτάτου, τοῦ

ἀπανθρωποτέρου νὰ ἐπιβληθῆ ἐπ' αὐτῶν διὰ τοῦ πυρός καὶ τοῦ σιδήρου !

Τὸ πρόβλημα λύεται, ὅταν ἐρευνηθῆ ἡ κατὰ τὰ τέλη τοῦ παρελθόντος καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἐνεστῶτος αἰῶνος ἐθνικὴ καὶ πολιτικὴ κατάστασις τῆς Γερμανίας. Ὑπετύπωσα ἤδη τὴν κατάστασιν ταύτην· τοῦτο μόνον προσθέτω ἤδη. Τὸ πρωσσικὸν κράτος, οἷον ἐδημιουργήθη ὑπὸ τῆς μεγαλοφυΐας Φρειδερίκου τοῦ δευτέρου, δὲν ἀνταπεκρίνετο πλέον πρὸς τὰς ιδέας καὶ τὰς ἀνάγκας τῆς νέας περιόδου, οἷα ἤδη ἐνεκαινίζετο διὰ τῶν ιδεῶν τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως. Μοναρχικὸν κράτος ἐν τῇ αὐστηροτάτῃ τοῦ ὄρου ἐννοίᾳ, ἐστερεῖτο ἰσχυρᾶς διευθύνσεως, δι' ἧς καὶ μόνῃς ἠδύνατο νὰ πρωταγωνιστήσῃ καὶ πάλιν ἐν τῇ ἐκρύθμῳ ἐκείνῃ τῆς Εὐρώπης καταστάσει. Ἡ νέα ἐποχὴ ἀπήτει νέους κοινωνικοὺς καὶ πολιτικοὺς τύπους πρὸς ἐπιτυχίαν τῆς ἐθνικῆς ἐργασίας· ἀλλ' ἡ Πρωσσία, παρὰ τὰς γενναίας μεταρρυθμίσεις τοῦ μεγάλου Φρειδερίκου, ἐστερεῖτο τοιούτων, ὁ δὲ ἐπὶ τοῦ θρόνου αὐτῆς μονάρχης δὲν ἐπέκτεινε τὸ προσῆκον σθένος τῆς εἰσαγωγῆς φιλελευθέρων πολιτικῶν θεσμῶν. Τὴν Πρωσσίαν διηύθυνον ἀνίκανοι τιμαριῶται καὶ τιτλοφόροι, οὐδὲν ἰσχυρὸν καὶ εὐγενὲς ἐν ἑαυτοῖς ἔχοντες, ἢ τὸν μάταιον τίτλον τῆς οἰκογενειακῆς εὐγενείας. Ὁ δὲ στρατὸς ἦτο ξένος πρὸς τὴν στρατηγικὴν διεύθυνσιν, ἣτις ἐχαρακτήριζε τὰς ἡμέρας τοῦ μεγάλου βασιλέως.

Εἰς τοιοῦτον κρίσιμον σημεῖον εὐρίσκεται ἡ Γερμανία, ἀρχομένου τοῦ δεκάτου ἐνάτου αἰῶνος. Ἡ ἐπιστήμη αὐτῆς καὶ τὰ γράμματα διαπνέονται ὑπὸ χιμαιρικοῦ κοσμοπολιτικοῦ πνεύματος, αἱ δὲ μερικαὶ πολιτεῖαι, σμικραὶ καὶ τεταπεινωμέναι, στεροῦνται πάσης ἐθνικῆς καὶ πολιτικῆς συνειδήσεως. Εὐνόητον ἤδη, τίνος ἕνεκα ὁ Ναπολέων κατέστησε τὴν Γερμανίαν στάδιον τῆς ἀκαθέκτου αὐτοῦ φιλοδοξίας. Ὅτε διέβη τὸν

Ρῆνον, τὰ πάντα πρὸ αὐτοῦ ἔκυψαν καὶ ὑπετάγησαν. Νικητῆς τῶν Γερμανῶν, κατέρριψεν ἐν ἔτει 1805 δι' ἐνὸς λακτίσματος τὸ προαιώνιον οἰκοδόμημα τῆς ἀγίας ρωμ.αἰκῆς αὐτοκρατορίας τοῦ γερμανικοῦ ἔθνους. Οὐδείς διεμαρτυρήθη διὰ τὴν τοιαύτην ἱστορικὴν καταστροφὴν, ἥτις ἀπὸ αἰῶνων ἤδη ἐθεωρεῖτο ἀναγκαία. Αὐτὸς ὁ Γερμανὸς αὐτοκράτωρ ἀσμένως παρήτει τὸ πανάρχαιον αὐτοκρατορικὸν στέμμα τοῦ μεγάλου Καρόλου ὑπὲρ τοῦ ἀψβουργικοῦ. Καὶ μετ' ὀλίγον κατέπιπτεν ἐπὶ τῶν πεδιάδων τῆς Ἰένης ἡ τελευταία ἀκρόπολις τῆς γερμανικῆς ἀνεξαρτησίας, ἡ Πρωσσία.

Ἡ νέα αὕτη καταστροφὴ ἐτελεῖτο ἐν ἔτει 1806. Ὁ παλαιὸς γερμανικὸς κόσμος παρέδιδε τὸ πνεῦμα. Ἀλλ' ἐπὶ τοῦ τόπου ἐκείνου τῆς καταστροφῆς ἐλάμβανε τὸ ἐθνικὸν αὐτῆς βάπτισμα καὶ τὴν ἱστορικὴν ἐντολὴν τοῦ μέλλοντος ἡ νέα Γερμανία.

Ἡ γαλλικὴ ἐπανάστασις εἶχε συνταράξῃ ἐκ θεμελίων σύμπασαν τὴν Εὐρώπην. Τὰ μεγάλα γεγονότα, ἅτινα ἐξ αὐτῆς προεκλήθησαν ἐντὸς τῆς Γαλλίας, συνεκίνησαν ἅπαντα τὰ πνεύματα, ἅτινα ἀπὸ χρόνου ἤδη ἀνέμενον τὸν Μεσσιαν τῆς νέας ἱστορικῆς τάξεως. Ἡ Γαλλία ἀναστατοῦται καὶ μετ' αὐτῆς ἀναστατοῦται ὁ εὐρωπαϊκὸς κόσμος. Ἐν τῇ γαλλικῇ ἐθνοσυγελεύσει δὲν ἀντιπροσωπεύονται πλέον τὰ συμφέροντα τοῦ γαλλικοῦ λαοῦ, οὐδὲ κηρύσσονται αἱ ἰδέαι τῆς ἐπαναστατησάσης χώρας, ἀλλὰ τῆς Εὐρώπης συμπάσης. Ἡ νέα ἱστορικὴ τάξις, ἡ ἐν Γαλλίᾳ ἰδρύσασα τὸ κράτος αὐτῆς, εἶνε τάξις παγκόσμιος, πρὸς τὰ δόγματα τῆς ὁποίας κέκληται νὰ συμμορφωθῇ ἡ λοιπὴ ἀνθρωπότης. Οὐδείς τολμᾷ νὰ συζητήσῃ τοῦτο· οὐδείς ἀντιδραστικὸς ἀμφισβητεῖ μετ' αὐθεντίας τὸ δίκαιον καὶ τὸ κῦρος τῆς ἐπαναστάσεως κατὰ τὰς πρώτας αὐτῆς ἡμέρας. Ἐν τῇ καταστροφῇ τῆς Βαστίλλης νομίζει τις,

ὅτι καταστρέφεται ἐπίσης καὶ καταρρέει καὶ πᾶσα ἄλλη τῆς Εὐρώπης Βαστίλλη. Ἐν ἐκάστῳ μεγάλῳ γεγονότι τῆς γαλλικῆς ἱστορίας ἄγουσιν ἑορτὴν οἱ λαοὶ ἀπὸ τῆς Κωνσταντινουπόλεως μέχρι τῆς Μόσχας καὶ ἀπὸ τοῦ Βερολίνου μέχρι τῆς Μαδρίτης. Ἀγορεύουσιν ὁ Μιραμπώ, ὁ Σιεγιές, ὁ Μπερνιώ, καὶ αἱ ἀγορεύσεις αὐτῶν δὲν γοητεύουσι μόνον τὰ ἐν Γαλλίᾳ πνεύματα, ἀλλὰ παρασύρουσι καὶ τὰ ἐκτὸς αὐτῆς. Τὸ ἀρχαῖον καθεστῶς, κοινωνικὸν καὶ πολιτικόν, ὃ περ κατέπεσεν ἐν Γαλλίᾳ ὑπὸ τὸν κτύπον τῆς ἐπαναστάσεως, ἀπειλεῖ κατὰπτῶσιν καὶ ἐν τῇ λοιπῇ Εὐρώπῃ. Ἡ φιλοσοφία, ἡ ποίησις, ἡ δημοτικὴ συνείδησις τῶν λαῶν ἀναμένουσι τὴν μεγάλην ταύτην ἡμέραν τῆς σωτηρίας, ἣτις θέλει ἀπαλλάξῃ τὸν κόσμον τῶν δεινῶν τοῦ παρελθόντος, καθιεροῦσα τὴν νέαν τάξιν τῶν πραγμάτων. Ἐλευθερία, ἰσότης, ἀδελφότης εἶνε τὸ λαοσωτήριον κήρυγμα τῆς νέας ἀνθρωπότητος. Καὶ τὸ κήρυγμα τοῦτο εἶνε ἡ ἐνδόμυχος κραυγὴ οὐ μόνον τῆς γαλλικῆς, ἀλλ' ἀπάσης τῆς εὐρωπαϊκῆς κοινωνίας.

Ἡ Γερμανία ἦτο ἀδύνατον νὰ μὴ συνταραχθῇ ἐκ τῆς ἐπαναστατικῆς ταύτης καταιγίδος. Ἐντεῦθεν τοῦ Ρήνου δὲν ἐπεκράτει βεβαίως ἡ αὐτὴ κοινωνικὴ ζωηρότης καὶ ἔξαψις, ἣτις ἐβασίλευεν ἐν Γαλλίᾳ. Ὁ τιμαριωτικὸς κόσμος ἐξέπνεεν ἤδη ἐντὸς τῶν ἀρχαίων γοθικῶν μητροπόλεων καὶ ἐπὶ τῶν ἠρωϊκῶν πύργων τοῦ μέσου αἰῶνος· ἀλλ' ὁ νέος κόσμος, ὁ κόσμος τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ἰσότητος, οἷον εὐηγγελίσσατο ὁ Λέσσιγκ, ὑπὲρ οὗ ἐφιλοσόφουν ὁ Κάντιος καὶ ὁ Φίχτης, ἀπεκαλύπτετο μόνον ἐν ταῖς μεταφυσικαῖς ὀπτασίαις καὶ τοῖς κοσμοπολιτικοῖς πόθοις εὐαρίθμων ἀτόμων· τὸ δὲ γερμανικὸν ἔθνος, ὡς σύνολον, δὲν ἐκέκτητο μὲν πλήρη πραγματικὴν συνείδησιν τῆς νέας μεταβολῆς, οὐχ ἥττον δὲν διετέλει καὶ πάντῃ ἀδιάφορον πρὸς τὰ ἐν Γαλλίᾳ τελούμενα. Ἀλλ' ὑπάρ-

χουσιν ἐπιδημίαι καὶ ἐν τῷ ἠθικῷ, ὅπως καὶ ἐν τῷ φυσικῷ βίῳ τῆς ἀνθρωπότητος. Διὰ τίνων ἀγωγῶν ἔρχεται τὸ μίασμα τῆς ἐπαναστατικῆς ἐπιδημίας; Οὐδεὶς γινώσκει νὰ ὀρίσῃ. Καὶ ὁμως τὸ μίασμα τοῦτο εἶνε πραγματικόν, εἰσέρχεται δι' ὄλων τῶν πόρων τοῦ κοινωνικοῦ ὀργανισμοῦ, ὅπως εἰσέρχεται δι' ὄλων τῶν πύρων τοῦ φυσικοῦ σώματος πᾶν νοσηρόν, ἐπιδημικὸν μίασμα. Ὑπὸ τοιαύτας περιστάσεις οὐδεμία δύναμις, οὐδεμία ἀρχὴ εἶνε ἱκαναὶ νὰ παρακωλύσωσι τὴν ἐξάπλωσιν τοῦ νοσήματος. Ἄπαντες αἰσθάνονται τοῦτο, ἀλλ' οὐδεὶς γινώσκει νὰ εὕρῃ τὸν ἀσφαλῆ τρόπον τῆς θεραπείας. Εἶνε φυσικὸς νόμος ἢ ἐμφάνεια αὐτοῦ, ὅπως εἶνε τοιοῦτος νόμος πᾶν φαινόμενον, ἢ ἀστραπή, ὁ κεραυνός, ἢ θύελλα. Τοιαῦτα συνέβαινον τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἐν Εὐρώπῃ. Ἡ ἐπανάστασις, ὑπονομεύσασα ἤδη ἐν Γαλλίᾳ τὰ θεμέλια τῆς κοινωνικῆς τάξεως, ἐξῆλθε τῶν γαλλικῶν ὀρίων, ἠπειλεῖ δὲ τὰς αὐτὰς καταστροφὰς καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Εὐρώπης καὶ ἰδίᾳ ἐν τῇ ἐγγυτάτῃ Γερμανίᾳ.

Τί νὰ πράξωσιν ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ παρελθόντος ἐν Εὐρώπῃ; Ὄφειλον νὰ ἀποδεχθῶσιν ἄνευ δισταγμοῦ τὸν νέον κοινωνικὸν Δεκάλογον, ὃν ἐκήρυττεν ἀπαταχοῦ διὰ βροντῶν καὶ ἀστραπῶν ἡ γαλλικὴ ἐπανάστασις; Τὸ ἐνστικτὸν τῆς αὐτοσυντηρησίας εἶνε ὁ φυσικὸς νόμος ἐν τῷ βίῳ τῶν ἀνθρώπων, ὅπως καὶ τὸ ἐνστικτὸν τῆς μεταβολῆς. Μεταξὺ τῶν δύο τούτων ἀντιθέτων ἱστορικῶν ρευμάτων κυμαίνεται ἡ ἀνθρωπότης. Καὶ οὕτως, ὅπως οἱ λαοί, ὑπὸ τὸ κήρυγμα τῶν νέων ἰδεῶν διεξεδίκουν τὰ νέα αὐτῶν, ἀλλ' ἀρχέγονα δίκαια, ὡς ἐκαλοῦντο ἐκ Παρισίων, ἐπίσης καὶ οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ παλαιοῦ καθεστῶτος, οἱ βασιλεῖς τοῦ Θείου δικάιου, εἶχοντο κρατερώς τῆς παλαιᾶς τάξεως.

Τοιουτοτρόπως συνάπτεται πάλῃ ἐν Εὐρώπῃ μεταξὺ τῆς

ἐπαναστάσεως, ἐχούσης ὑπὲρ ἑαυτῆς τοὺς λαοὺς, καὶ τῆς ἀντιδράσεως, ἧς ἀπόστολοι περιεπλανῶντο οἱ ἐκ Γαλλίας μετανάσται. Εὗρε τὸ κήρυγμα τούτων ἀμέσως ἀπήχησιν παρὰ ταῖς αὐλαῖς καὶ ταῖς κυβερνήσεσι. Πολυτάλαντοι τιμαριῶται τῆς χθὲς ἐπήτουν ἤδη τὸν ἄρτον τῆς ἐξορίας. Ἦσαν οὗτοι πρίγκιπες ἐκ βασιλικοῦ γένους, ὑπερήφανοι εὐγενεῖς, ὧν αἱ οἰκογενεακαὶ περγαμηναὶ ἐχρονολογοῦντο ἀπὸ αἰώνων. Ἦτο ἀδύνατον νὰ μὴ προσηλυτίσωσιν οἱ ἄνθρωποι οὗτοι, νὰ μὴ τύχωσι συμμάχων ἐν τῇ λοιπῇ Εὐρώπῃ. Ὁ κίνδυνος ἦτο κοινὸς μεταξὺ ἀπάντων τῶν προνομιοῦχων τῆς Εὐρώπης, κοινὸς ἄρα καὶ ὁ ἀγὼν. Οἱ Γάλλοι μετανάσται ἔτειναν τότε τὴν χεῖρα εἰς τοὺς μονάρχας, εἰς τοὺς εὐγενεῖς, ὧν τὰ δίκαια θᾶπτον ἢ βράδιον ἔμελλον ν' ἀμφισβητηθῶσι, καὶ οὕτως ἤρξατο ὁ μέγας ἐκεῖνος ἀγὼν τῆς συνησπισμένης μοναρχικῆς Εὐρώπης κατὰ τῆς ἐπαναστατησάσης Γαλλίας.

Ἄπασαι σχεδὸν αἱ μοναρχικαὶ κυβερνήσεις συνεμάχησαν κατὰ τοῦ γαλλικοῦ ἔθνους, μηδὲ τῆς φιλελευθέρου Ἀγγλίας ἐξαιρουμένης. Ἄλλ' ὁ δαίμων τῆς ἐπαναστάσεως ἦτο ἰσχυρότερος τῶν εἰδώλων τῆς παλαιᾶς μοναρχίας. Αὕτη ὑπέκυψεν ἐκ δὲ τῶν ἐρειπίων αὐτῆς ἐξῆλθεν ὁ νέος ἱστορικὸς κόσμος, ὃν προεκήρυξεν ἡ ἐπανάστασις.

Ἐκ τῶν χωρῶν τῆς Εὐρώπης ἐκείνη, ἣτις ὑπέστη τὴν μείζονα καὶ ἀμεσωτέραν ἐπίδρασιν τῶν ἐπαναστατικῶν δογμάτων, ἦτο ἡ Γερμανία. Ἀλλὰ τούτου ἔνεκα καὶ ἡ ἀπ' αὐτῆς ἀντίδρασις ὑπῆρξεν ἡ ἰσχυροτέρα. Ἡ Αὐστρία καὶ ἡ Πρωσία εὐρέθησαν ἐξ ἀρχῆς ἐπὶ κεφαλῆς τῆς κατὰ τῆς Γαλλίας ἀντιδράσεως. Ἀλλὰ μετὰ ποικίλας παλιντροπίας τῆς τύχης ὁ ἀγὼν ἀπέβη ὑπὲρ τῆς Γαλλίας, ἣτις κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ἐπαναστάσεως προσκυνήσασα τὸν ἀστέρα

τοῦ Ναπολέοντος παρηκολούθησεν αὐτὸν ἐν ἀφοσιώσει κατὰ τὰς νικηφόρους ἐκστρατείας.

Διὰ τοῦ Ναπολέοντος ἡ Γαλλία περιεβλήθη τὸ στέμμα περιόπτου αἰγλης· καὶ τὸ στέμμα τοῦτο κατέστη τὸ προσκύνημα τῶν λαῶν καὶ τῶν ἡγεμόνων τῆς Εὐρώπης. Ὁ Ναπολέον, μετὰ τινὰς ἀποτυχίας τῆς Γαλλίας, ἀναλαβὼν τὴν ὑπερτάτην ἀρχὴν τῆς πατρίδος, ὑποτάξας πάντα τὰ ἐν αὐτῇ ἀντιφρονοῦντα στοιχεῖα, εἰσήλασε νικητῆς εἰς τὴν Εὐρώπην, καὶ Μωάμεθ τῆς ἐπαναστάσεως γενόμενος, μετέδωκε πανταχοῦ τὰ δόγματα αὐτῆς διὰ τοῦ πυρὸς καὶ τοῦ σιδήρου. Ὁ κατακτητῆς τῆς Εὐρώπης ἦτο ἅμα ὁ ἀπόστολος τῆς ἐλευθερίας. Τὰ ἀρχαῖα κοινωνικὰ καὶ πολιτικὰ καθεστῶτα ἐξηφανίζοντο πρὸ τῆς ἐμφανείας αὐτοῦ. Καὶ οὕτω, κατὰ παράδοξον ἱστορικὴν μοῖραν, ὑπὸ τὴν ἐγγύησιν τῆς γαλλικῆς αὐτοκρατορικῆς ἀλουργίδος, ἐδημιουργεῖτο ἡ νέα κοινωνικὴ καὶ πολιτικὴ τάξις τῆς Εὐρώπης.

Ἡ παλαιὰ Γερμανία δὲν εἶχε τὴν προσήκουσαν δύναμιν ν' ἀντιπαραταχθῆ κατὰ τοῦ κατακτητοῦ τῆς Εὐρώπης. Τὸ κράτος τοῦ μεγάλου Φρειδερίκου ἐστερεῖτο τῶν μεγαλουργῶν ἐκείνων στοιχείων, δι' ὧν ἄλλοτε ἐπρωταγωνίστησεν, χάρις εἰς τὴν ὑπέροχον προσωπικότητα τοῦ ἀρχηγοῦ καὶ εἰς τὰς περιστάσεις, αἵτινες τοσοῦτον εἶχον ὑποβοηθήσῃ τὰς στρατιωτικὰς καὶ πολιτικὰς ἐκείνας ἐπιτυχίας. Οἱ ἐν Πρωσσίᾳ βασιλεύσαντες κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους δὲν ἦσαν ἄνδρες τῶν περιστάσεων, ἱκανοὶ νὰ ἐπενέγκωσιν ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τοῦ κράτους τὰς ἀπαιτούμενας κοινωνικὰς καὶ πολιτικὰς μεταρρυθμίσεις, νὰ κατανοήσωσι τὸ πνεῦμα τοῦ καιροῦ καὶ νὰ παρακωλύσωσι τὸ ρεῦμα τῆς ξενικῆς ἐπιδρομῆς. Οἱ διάδοχοι τοῦ μεγάλου Φρειδερίκου, οὔτε ἄξιοι τῶν χρόνων τοῦ Ναπολέοντος στρατηγοὶ ἦσαν, οὔτε πολιτικοὶ μεταρρυθμι-

σταί, οἷους ἀπήτει ἢ ἐποχὴ ἐκείνη. Τὸ μοναρχικὸν καθεστῶς τοῦ Μεγάλου Φρειδερίκου δὲν ἐπήρκει πρὸς ἐκτέλεσιν τολμηρῶν ἐγχειρημάτων, δι' ὧν μόνον ἦτο δυνατὸν νὰ μεταβληθῇ ἢ παλαιὰ τάξεις τῶν πραγμάτων, νὰ ἐκλίπη ἢ ἀρχαία γερμανικὴ αὐτοκρατορία, διὰ δὲ τῆς πολεμικῆς καὶ πολιτικῆς δυνάμεως τῆς Πρωσσίας νὰ δημιουργηθῇ τὸ νέον ἐν Γερμανίᾳ καθεστῶς.

Ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως ἢ σπαρτιατικῆς αὐστηρότης, ἐξ ἧς ἐφημίσθησαν οἱ σύγχρονοι καὶ οἱ συμπολεμισταὶ τοῦ μεγάλου Ἐκλέκτορος, δὲν ἦτο ἡ βάσις τῶν συγχρόνων ἠθῶν καὶ ἐν τῇ αὐλῇ καὶ ἐν τῷ στρατῷ τῆς Πρωσσίας. Γηραιοί, ἀπόμαχοι πράγματι, στρατηγοί, λείψανα τοῦ Ἑπταετοῦς πολέμου, ἦσαν οἱ ἡγούμενοι τοῦ πρωσικοῦ στρατοῦ. Εἰς τίνα ἠδύναντο νὰ ἐμπνεύσωσιν οὗτοι ἐμπιστοσύνην, ὅτε οἱ μεγάλοι πολέμαρχοι τῆς Γαλλίας, ἄνδρες τῆς χθῆς, ἀλλὰ πλήρεις στρατιωτικῆς δραστηριότητος καὶ τόλμης, ἐπλήρουν τὸν κόσμον διὰ τῶν πολεμικῶν αὐτῶν κατορθωμάτων; Πρὸς τούτοις ὁ πρωσικὸς στρατὸς ἦτο κτῆμα καὶ ἔρμαιον προνομίου τάξεως μικροευγενῶν, εἰσερχομένων εἰς τὴν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν λόγῳ οἰκογενειακῶν περγαμηνῶν. Οὐδεμίαν ἀμιλλα, οὐδεὶς ζῆλος ἐν τῇ στρατιωτικῇ ὑπηρεσίᾳ. Ἡ μεγάλη μερὶς τῆς πρωσικῆς κοινωνίας ἦτο ἐξηρημένη· δὲν εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ ὑπηρετήσῃ στρατιωτικῶς τὴν πατρίδα, ἢ μόνον ἐν ταῖς κατωτάταις στρατιωτικαῖς βαθμίαις. Ὅποια διαφορὰ μεταξὺ τοῦ ἀρχαίου καὶ πλημμελοῦς, ἐπὶ ἀδίκων δὲ προνομίων ἐρειδομένου στρατιωτικοῦ τούτου συστήματος καὶ τοῦ νέου ἐν Γαλλίᾳ τοιούτου, τοῦ ἐπιβληθέντος ὑπὸ τῆς ἐπαναστάσεως, ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ ὁποίου ἐλάβανον τὸ στέμμα τοῦ αὐτοκράτορος καὶ τὴν ράβδον τοῦ στρατάρχου πολῖται ἄγνωστοι τῆς προτεραιίας, αὐτοὶ οὗτοι δημιουργοῦν-

τες τὴν εὐγένειαν τοῦ οἴκου καὶ τοῦ ἔθνους, οὐ τὴν δόξαν περιέφερον διὰ τῆς νίκης ἀπὸ χώρας εἰς χώραν! Ἐπίσης αἰ κοσμοπολιτικαὶ καὶ φιλόανθρωποι ἰδέαι, αἱ κρατοῦσαι κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους ἐν τῇ γερμανικῇ ποιήσει καὶ φιλοσοφίᾳ, οὐ σμικρὸν συνετέλουν εἰς τὴν μείωσιν τοῦ στρατιωτικοῦ φρονήματος καὶ ἐν Γερμανίᾳ καὶ ἐν Πρωσσίᾳ. Λήγοντος τοῦ δεκάτου ὀγδόου καὶ ἀρχομένου τοῦ δεκάτου ἐνάτου αἰῶνος, ἡ ἔθνικῇ συνείδησις ἐν Γερμανίᾳ ὑφίστατο ἔκλειψιν. Ἡ χαλάρωσις τῶν ἠθῶν ἐν ταῖς γερμανικαῖς κύλαις, ἰδίᾳ δὲ ἐν τῇ πρῶσσικῇ, εἶνε τρανὸν σημεῖον τῆς ἀθλιότητος τῶν καιρῶν. Ἄλλ' ἐν ταῖς εὐρυτέραις τάξεσι τὸ ἠθικὸν φρόνημα κρατύνεται ὑπὸ τὰ νέα διδάγματα τοῦ αἰῶνος. Καὶ ἐν τῷ ἠθικῷ καὶ ἐν τῷ πνευματικῷ καὶ ἐν τῷ κοινωνικῷ καὶ τῷ πολιτικῷ βίῳ ὑφίσταται ἀγὼν μεταξὺ τοῦ παρελθόντος καὶ τοῦ παρόντος, ὁ ἀγὼν δὲ οὗτος ἔσται ἡ ἀφετηρία τῆς νέας τάξεως, ἣτις ὅσον οὕπω μέλλει νὰ καταστῇ ἐν Γερμανίᾳ.

Ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας οἱ διάδοχοι τοῦ μεγάλου Φρειδερίκου δὲν ἠδύναντο νὰ συνεχίσωσι τὴν πολιτικὴν ἐκείνου. Βεβαίως ὁ βασιλεὺς τῆς Πρωσσίας παρίσταται ἐν Εὐρώπῃ ὡς ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς Γερμανίας, ὡς ὁ πρόμαχος τῶν συμφερόντων τῆς κεντρικῆς Εὐρώπης, ἣν ἠπειλεῖ ἡ γαλλικὴ ἐπανάστασις. Ἀλλά, παρὰ τὰς προσωρινὰς αὐτοῦ ἐπιτυχίας, δὲν εἶχε τὴν τύχην ἢ τὴν ἰσχὺν ν' ἀντιπαραταχθῇ εὐτυχῶς κατὰ τῆς δυνάμεως τοῦ Ναπολέοντος. Ὡς εἶπον ἤδη, ὁ μὲν στρατὸς αὐτοῦ δὲν ἀντεπροσώπευε τὸ πνεῦμα τῆς νέας ἐποχῆς, τὸ δὲ ἔθνος δὲν παρηκολούθει μετὰ τῆς αὐτῆς ἀφοσιώσεως τὰς δυναστείας τῆς Γερμανίας, ἀγωνιζομένας ὑπὲρ τῶν ἀτομικῶν αὐτῶν μᾶλλον ἢ τῶν καθολικῶν συμφερόντων· ἡ δύναμις ἄρα τῆς Πρωσσίας ἦτο ἀνεπαρκής. Τοῦτο ἀπεδείχθη ἐπανειλημμένως ἐν τῷ κατὰ τοῦ Ναπολέοντος ἀγῶνι· ἔμελλε

δὲ μετ' ὀλίγον ν' ἀποδειχθῆ ὀριστικώτερον, ὅτε ἡ πρωσικὴ δύναμις, ἣτις ἄλλοτε ἐτίμησε τὴν Γερμανίαν καὶ ἠγλάϊσε τὴν στρατιωτικὴν δόξαν τῆς Πρωσσίας, ἐξηφανίζετο ὀλοτελῶς ἐν τοῖς πεδίοις τῶν πολέμων.

Κύριον στάδιον τῆς στρατιωτικῆς ἐργασίας καὶ τῶν θριάμβων τοῦ Ναπολέοντος ὑπῆρξεν ἰδίᾳ ἡ Γερμανία. Βεβαίως ἅπασα κατὰ τὸ μάλλον ἢ ἥττον ἡ Εὐρώπη ὑπέκυψεν ἐπὶ τινα χρόνον πρὸ τοῦ εἰδώλου τοῦ κατακτητοῦ, ἀλλ' οὐδεμία χώρα αὐτῆς ἐπὶ τοσοῦτον ἐξηυτελίσθη καὶ ἐξεμηδενίσθη, ὅσον ἡ Γερμανία. Ὁ γερμανικὸς Ρῆνος μετὰ τῶν μητροπόλεων αὐτοῦ, τῶν μεσαιωνικῶν πύργων, τῶν παλαιῶν θρύλων, διεκδικεῖται ὡς ποταμὸς τῆς Γαλλίας. Ναπολέον ὁ μέγας εἶνε ὁ μέγας Κάρολος τῶν νέων χρόνων μὲ τοὺς στρατιωτικούς αὐτοῦ παλαδίνους καὶ δορυφόρους, οἱ ἐπιφανέστατοι τῶν ὁποίων εἶνε οἱ Γερμανοί. Ἡ Γερμανία ἀπώλεσε τὴν ἐθνικὴν συνείδησιν, ἐν μέρος δ' αὐτῆς ἐνθουσιᾶ, παρακολουθοῦν τὸν κατακτητὴν ἐν ταῖς στρατιωτικαῖς αὐτοῦ ἐπιχειρήσεσιν ἐπὶ τοῦ γερμανικοῦ ἐδάφους καὶ ἐκτός. Προδοσία εἶνε βεβαίως ὁ κύριος χαρακτηρισμὸς τῆς δυστυχοῦς ταύτης καταστάσεως. Ἀλλ' εἶνε τοσοῦτον συγκεχυμένοι οἱ καιροί, ὥστε τὰ πάντα εἶνε ἐπιτετραμμένα, καὶ ἡ λιποταξία ἀπὸ τῶν τάξεων τῆς πατρίδος, καὶ ἡ προσκύνησις τοῦ κατακτητοῦ. Τίς ἠδύνατο νὰ ὑποπτεύσῃ, ὅτι εἰς τῶν μεγίστων Γερμανῶν τοῦ καιροῦ ἐκείνου, ὁ Γκαίτης, ἤθελεν εἰς ἄκρον κολακευθῆ ἐπὶ τισι φιλοφρονήσεσι τοῦ Ναπολέοντος ἐν Ἐρφούρτῃ; Ἀλλὰ δὲν ἦτο αὐτὸς οὗτος, ὅστις εἶχεν ἐπιφωνήσῃ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην «ποῦ κεῖται ἡ Γερμανία;», ὅστις ἐχλεύαζε τοὺς συμπατριώτας αὐτοῦ, λέγων, ὅτι ματαίως ζητοῦσι νὰ ἀποτελέσωσιν ἔθνος, ἐνῶ ἔπρεπε νὰ ἐργασθῶσιν, ἵνα καταστῶσιν ἐλεύθεροι ἄνθρωποι; Ὅταν εἰς τοιοῦτον βαθμὸν ἀποκαρ-

τερήσεως περιέλθη ἡ ἐθνικὴ συνείδησις λαοῦ τινος, δὲν εἶνε δυνατὸν διὰ τῶν συνήθων τρόπων νὰ ἐπιτευχθῇ ἡ ἀνόρθωσις αὐτοῦ καὶ ἡ ἀνακαίνισις. Ἡ σωτηρία θέλει ἐπέλθῃ διὰ τινος μεγάλης καὶ ὀρατῆς καταστροφῆς, ἥτις μόνη θέλει κατορθώσῃ νὰ κηρύξῃ εἰς τοὺς ἀπίστους καὶ τοὺς διστάζοντας τὸ ἀπόρρητον ρῆμα τῆς ἀναγεννήσεως.

Ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν ἀναμένεται ἡ ἐπικήδειος αὕτη ἡμέρα. Οἱ γερμανικοὶ λαοὶ διατελοῦσι συνηθροισμένοι περὶ τὸ φέρετρον τῆς ψυχορραγούσης παλαιᾶς Γερμανίας. Μικρὸν ἔτι καὶ ἐκ τοῦ οἰκοδομήματος τοῦ μεγάλου Καρόλου καὶ τοῦ Βαρβαρόσσα θρύμματα, διεσπαρμένα καὶ διεσκορπισμένα πανταχοῦ ὑπὸ τῶν ἀνέμων, θέλουσιν ἐναπολειφθῆ εἰς ἀνάμνησιν τοῦ παρελθόντος.

Ἐν ἔτει 1806, τῇ πρώτῃ Αὐγούστου, ὁ αὐτοκράτωρ Φραγκῖσκος ὁ δεύτερος παρήτει τὸ στέμμα τοῦ ἀγίου ρωμαϊκοῦ κράτους τοῦ γερμανικοῦ ἔθνους, περιεβληθεὶς ἤδη τὸ αὐτοκρατορικὸν στέμμα τῆς Αὐστρίας. Ἡ μεγάλη αὕτη ἱστορικὴ μεταβολὴ ἐτελεῖτο ἄνευ τῆς ἐλαχίστης ἀξιοπρεπείας· ὡς τὸ ρωμαϊκὸν κράτος τοῦ Ρωμόλου Αὐγουστύλου ἐξέπνεε πρὸ τοῦ παλαιοῦ Ὀδοάκρου, οὕτω καὶ τὸ ρωμαϊκὸν κράτος τοῦ γερμανικοῦ μέσου αἰῶνος ἐξέπνεε πρὸ τοῦ νεωτέρου Ὀδοάκρου. Ἀπὸ πολλοῦ ἤδη ἀνεμένετο μετ' ἀνυπομονησίας ἡ ἡμέρα αὕτη· ἤδη πρὸ ἐτῶν εἰς τῶν ὀξύχολωτάτων δημοσιογράφων τοῦ καιροῦ ἐκείνου, ὁ Görres, εἶχεν ἐκφωνήσῃ ἐπὶ τῇ καταλήψει τῆς Μαγοντίας ὑπὸ τῶν Γάλλων, ζήτη ἡ γαλλικὴ Δημοκρατία! Ἐν τῇ τιμαριωτικῇ ἔτι Γερμανίᾳ διὰ τινος ἡ γαλλικὴ κατάκτησις εἶνε ἡ Ἴρις τῆς νέας τάξεως, ἐπὶ ἐλευθέρων κοινωνικῶν καὶ πολιτικῶν θεσμῶν ἐρειδομένης. Ὁ Ναπολέων ἐθεωρήθη ὁ ἀληθὴς ἀνακαινιστὴς τῆς νέας Γερμανίας. Ἀφοῦ ἡ γερμανικὴ πολιτεία δὲν ἠδύνατο νὰ παράσχη τὴν

ἐλευθερίαν εἰς τοὺς γερμανικοὺς λαοὺς, ἀνέλαβε τὴν ἀποστο-
λὴν ταύτην ἢ Γαλλία. Εἶνε ἀληθές, ὅτι τὸ γερμανικὸν ἔθνος
περιῆλθεν εἰς τὸ ἔσχατον σημεῖον ἐξευτελισμοῦ. Ἄλλ' ἀφ' ἐτέ-
ρου ὅποσα ὀφείλει εἰς τὸν κατακτητὴν! Ὅποσαι ἰδέαι διεδό-
θησαν μετ' ἀστραπιαίας ταχύτητος ἀνά τὴν Γερμανίαν ὑπὸ
τῶν Γάλλων στρατιωτῶν! Οὕτως ἡ παλαιὰ αὐτοκρατορία
ἐξέπνεεν ἐν τῷ μέσῳ τῆς χλεύης τῶν συγχρόνων, χωρὶς νὰ
ἐγείρῃ ὑπὲρ ἑαυτῆς τὴν ἐλαχίστην συμπάθειαν. Ἡ σκηνὴ
τοῦ θεάτρου μετέβαλεν ὄψιν ἄνευ τοῦ ἐλαχίστου ἐνδοιασμοῦ
τῶν ὑποκριτῶν, ἄνευ διαφέροντος τῶν θεωμένων.

Μετὰ τὴν τοιαύτην διάλυσιν τῆς αὐτοκρατορίας καὶ κατὰ
τύπους ἡ Γερμανία ἐπαύσατο ὑπάρχουσα ἐν τῇ χορείᾳ τῶν
εὐρωπαϊκῶν πολιτειῶν. Ἡ ἐφημερίς τῆς Μαγοντίας, ὄρ-
γανον τῆς αὐτοκρατορικῆς πολιτικῆς, ἔγραφε: «Δὲν ὑπάρχει
πλέον Γερμανία!» καὶ μετ' αὐτῆς οὐκ ὀλίγοι τῶν Γερμανῶν
ὑπέκυψαν πρὸ τῆς αὐτοκρατορικῆς τῶν Γάλλων μεγαλειό-
τητος.

Ἄπελπις ἀλλ' ἐπίμονος ἐξακολουθεῖ ἔτι ἡ πρωσικὴ μο-
ναρχία τὸν κατὰ τοῦ αὐτοκράτορος ἀγῶνα. Ὁ πρωσικὸς
στρατὸς δεικνύει ὅπως δῆποτε, ὅτι εἶνε ἄξιος τῆς ἀρχαίας
αὐτοῦ φήμης. Ἀλλὰ τί δύναται νὰ πράξῃ κατὰ τῶν Γάλ-
λων, οὐς ἐλαύνει καὶ θερμαίνει τὸ δαιμόνιον τῆς ἐλευθερίας;

Ἐπὶ τῆς πεδιάδος τῆς Ἰένης ἐν ἔτει 1806 συνάπτεται
πεισματώδης φονικὴ μάχη μεταξὺ τοῦ Ναπολέοντος καὶ τῶν
πρωσικῶν στρατιῶν. Μετὰ γενναιότητος ἀνθίστανται οἱ
Πρῶσσοι, μεγάλοι στρατηγοὶ πίπτουσιν ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς
μάχης, καὶ μεταξὺ αὐτῶν ὁ Λουδοβῆκος Φερδινάνδος, ὁ ἐπέ-
ραστος ἐκεῖνος πρίγκιψ, ὁ ἐπικληθεὶς ἄλλοτε Πρῶσσος Ἀλ-
κιβιάδης, ὅποτε ἐπλήρου τὰς γερμανικὰς αὐλὰς διὰ τῶν
ἐρωτικῶν ἄθλων, ἤδη δὲ ἐντίμως ἀποτίνων τὰς πλάνους

τῆς νεότητος διὰ τοῦ ἡρωϊκωτάτου τῶν θανάτων. Ἄλλ' ὁ πρωσσικὸς στρατὸς διεσκορπίσθη. Ἡ ἡμέρα τῆς καταστροφῆς ἐπῆλθεν. Ὁ δὲ βασιλεὺς τῆς Πρωσσίας ὑπετάσσετο εἰς τὴν τύχην τοῦ Ναπολέοντος, πρὸ τοῦ ὁποίου ἐξέλιπε καὶ ἡ τελευταία τοῦ γερμανικοῦ κράτους ἀκρόπολις. Μετ' ὀλίγον ὁ αὐτοκράτωρ εἰσήρχετο εἰς Βερολῖνον τροπαιοῦχος.

Ἄπασα ἡ Γερμανία κατεπλάγη ἐκ τοῦ μεγέθους τῆς καταστροφῆς. Ὀλίγιστοι ἐτόλμησαν κατὰ τὴν πρώτην στιγμήν νὰ διαμαρτυρηθῶσιν. Οἱ πλεῖστοι ὑπέκυψαν εἰς τὸ γεγονός.

ὑπὸ τοιαύτας περιστάσεις ὁ πρῶτος Γερμανός, ἤδη δὲ Αὐστριακὸς Φρειδερίκος von Gentz, ὄργανον καὶ μισθωτὸς τοῦ ὑπουργοῦ τῆς Αὐστρίας Μεττερνίχου, δὲν ἠδέσθη νὰ εἴπῃ πρὸ τῆς συντετριμμένης Γερμανίας, πρὸ τῆς τεθορυβημένης Εὐρώπης, «θὰ ἦτο πλέον τι ἢ γελοῖον καὶ νὰ σκεφθῆ τις περὶ τῆς ἐκ νέου ἀναστάσεως τῆς Πρωσσίας».

Θ'

Ἡ βασίλισσα Λουΐζα καὶ ὁ φιλόσοφος Φίχτης.

Συντρίβονται πολλάκις τὰ ἔθνη ἐν τῇ ἱστορικῇ αὐτῶν σταδιοδρομίᾳ, ἀλλ' ἐκ τῆς πτώσεως, ἐκ τῆς ἐπαφῆς μετὰ τῆς γῆς νέας ἀναλαμβάνουσι δυνάμεις καὶ ἐνέργειαν πρὸς ἐξέγερσιν. Ὅταν, ἔνεκα τῶν φυσικῶν νόμων, τῶν διεπόντων τὸν ὄργανισμὸν τῶν ἀνθρώπων, δὲν ἐκλίπη ἡ ζωὴ, ἀλλὰ λιποψυχήσῃ μόνον πρὸς στιγμὴν τὸ κοινωνικὸν σῶμα, θάττον ἢ